

HET ONDERZOEK NAAR DE GEDRAGINGEN VAN DE ILLEGALE PARTIJ-
LEIDING VAN DE CPN IN DE LAATSTE OORLOGSJAREN.

S a m e n v a t t i n g

Toen Paul de GROOT in de zitting van het partijbestuur van de CPN van 2 en 3 april 1958 bekend maakte, dat een onderzoek zou worden ingesteld naar de gedragingen van de illegale partijleiding gedurende de laatste oorlogsjaren, deelde hij mede, dat dit onderzoek zou plaats vinden krachtens een besluit van het partijbestuur, dat ondanks het krachtige verzet van de oppositie daartegen genomen was.

De oppositie openbaarde in no.2 van haar maandblad "De Brug" dat het voorstel tot het benoemen van een commissie die een dergelijk onderzoek zou instellen in feite is uitgegaan van Frits REUTER en dat het besluit op voorstel van het partijbestuurslid Theun de VRIES, en met algemene stemmen aangenomen, inhield, dat het onderzoek zich zou uitstrekken over een periode gelegen tussen een half jaar vóór en een half jaar ná de bezetting, dus over 6 jaar.

Het doel, dat Paul de GROOT met het instellen van een onderzoek als door hem bedoeld voor ogen staat was vanaf de beginne duidelijk, nl. het in communistische kringen onmogelijk maken van Gerben WAGENAAR c.s. Het resultaat van het onderzoek, dat in een rapport zal worden voorgelegd aan het eerstkomende partijcongres, zal zonder twijfel voor WAGENAAR c.s. vernietigend zijn.

Paul de GROOT wordt er door de oppositie bij herhaling van beschuldigd, de partij tijdens de bezetting in de steek te hebben gelaten. In het rapport zal tevens getracht worden hem van deze aantijging schoon te wassen.

Door "voorlichting" in de partijpers en op de vergaderingen is het partijbestuur reeds thans doende de geesten van de a.s. congressisten rijp te maken voor het kritiekloos aanvaarden van het rapport.

juli 1958.

Het onderzoek naar de gedragingen van de illegale partijleiding
van de CPN in de laatste oorlogsjaren.

In de partijbestuurszitting van 2 en 3 april 1958, waarin tot royerering van WAGENAAR, GORTZAK, REUTER en BRANDSEN werd besloten maakte Paul de GROOT tevens bekend dat een onderzoek in gang was naar de gedragingen van de illegale partijleiding gedurende de laatste oorlogsjaren. Bij dit onderzoek zou bijzondere aandacht besteed worden aan de verbindingen die enkele partijleiders met de toenmalige Nederlandse regering in handen hadden. De resultaten van het onderzoek zouden in een rapport aan het komende congres - mogelijk in december 1958 te houden - worden voorgelegd. Hoewel De GROOT tevens mededeelde dat het onderzoek plaats vond krachtens een besluit van het partijbestuur, zei hij niet wanneer dit besluit genomen was. Wel beweerde hij dat het tot stand gekomen was ondanks het verzet van de rechtse groep.

Sindsdien is gebleken, dat De GROOT in de loop van 1957 enkele malen aan het partijbestuur heeft voorgesteld tot een dergelijk onderzoek te besluiten. De groep WAGENAAR c.s. schreef dienaangaande in het eerste nummer van haar maandblad "De Brug" (mei 1958) o.m.:

"De waarheid is, dat het voorstel om een commissie te benoemen van F.REUTER is uitgegaan. In een partijbestuurszitting in begin 1957 beweerde De GROOT, dat naar het werk van REUTER, BRANDSEN, WAGENAAR c.s. tijdens de bezetting, maar eens een onderzoek moest worden ingesteld. REUTER stelde direct voor een commissie te benoemen, die het werk van de thans zittende partijbestuurders - dat van De GROOT inclus - tijdens de bezetting, aan een onderzoek zou onderwerpen. Toen zweeg De GROOT stil!
Enige tijd later kwam De GROOT met het voorstel een commissie te benoemen, die de legende, die om zijn persoon bestond, zou onderzoeken. Maar REUTER en anderen hielden aan het eerste voorstel vast. Opnieuw zweeg De GROOT!
Eind 1957 kwam De GROOT met het voorstel een commissie te benoemen, die het werk van de partij gedurende de laatste twee jaar van de illegaliteit aan een onderzoek zou onderwerpen. Hierover ontstond een discussie. Verschillende leden van het PB vonden die opdracht te beperkt.
Op voorstel van Th.de VRIES werd toen met algemene stemmen besloten een commissie te benoemen, die tot taak kreeg het werk van de partij gedurende de periode, die lag tussen een half jaar vóór en een half jaar ná de bezetting, over 6 jaar dus, aan een onderzoek te onderwerpen.....
Zo en niet anders ontstond de commissie, die op 10 februari 1958 nog steeds niet was benoemd.
De GROOT kondigt nu een onderzoek aan vooral naar de politiek van de illegale leiding in de laatste bezettingsjaren

en naar de verbindingen van enkele aanvoerders daarvan met de Londense regering.....
Maar het moet een ieder, die de rede van De GROOT gelezen heeft, reeds duidelijk zijn, dat het volgens De GROOT een overbodig werk is. Immers hij heeft zijn conclusie reeds getrokken en kenbaar gemaakt. Nog voor er van een onderzoek of een rapport sprake is."

Veroordelend vonnis reeds geveld.

Volkomen terecht koestert de oppositiegroep geen illusies omtrent de inhoud van het aan het congres voor te leggen rapport. Uitlatingen van verschillende partijbestuurders en onlangs verschenen publicaties in de partijpers maken duidelijk, dat het oordeel - en het vonnis - over Gerben WAGENAAR en de andere opposanten die met hem gedurende de laatste bezettingsjaren deel uitmaakten van de illegale partijleiding, reeds bijvoorbaat vast staat.

Deze publicaties zijn er geheel en al op gericht stemming tegen de oppositiegroep te kweken en de geesten van de a.s. congressisten rijp te maken voor het kritiekloos aanvaarden van het door de commissie uit te brengen rapport. De gepubliceerde beschouwing bieden verder reeds een voorproefje van de inhoud van het rapport.

De samenstelling van de commissie die met het onderzoek is belast is nog niet bekend geworden. Aan Marcus BAKKER is de leiding van het onderzoek toevertrouwd.

Verzamelen van gegevens contra WAGENAAR c.s.

Welke opvatting BAKKER over de hem toebedeelde taak heeft blijkt o.a. uit de opdracht, welke hij op 2 april 1958 gaf aan een partijlid uit de Zaanstreek, dat zich in de illegaliteit zeer verdienstelijk heeft gemaakt. Deze opdracht betrof het samenstellen van een rapport, waarin moest uitkomen, dat WAGENAAR de voorziening van communistische verzetsgroepen met gedropte wapens verhinderd heeft en dat de Raad van Verzet met Britse instructeurs in verbinding stond. Verschillende partijbestuurders gaven in algemene termen aanwijzingen aan de partijleden om alles wat hen omtrent het optreden van de oppositiegroep tijdens de bezetting bekend was ter kennis van het partijbestuur te brengen op afdelings-ledenvergaderingen.

Reeds op 23 maart, dus aanstonds na het zich (resp. op 20 en 21 maart) openlijk tegen Paul de GROOT keren van WAGENAAR en GORTZAK

maakte Marcus BAKKER in een vergadering van het Amsterdamse partij-kader op voor geen der aanwezigen mis te verstane wijze toespelingen op het optreden van Gerben WAGENAAR als "Engels agent" zowel gedurende de laatste oorlogsjaren als daarna. Sindsdien heeft BAKKER ook in andere partijvergaderingen laten weten, dat bewijzen voorhanden waren van het afwijken van de communistische koers door WAGENAAR gedurende de laatste bezettingsjaren.

Paul de GROOT, die mogelijk zelf deel uit maakt van de onderzoekcommissie, heeft zich inspanningen getroost om materiaal voor het rapport te verzamelen. In de loop van de maand maart bleek dat hij persoonlijk bezig was informaties in te winnen. Hij bezocht voor dit doel enkele door hem betrouwbaar geachte communisten die een min of meer vooraanstaande rol in het verzet hebben gespeeld. Naar verluidt moeten de resultaten van die bezoeken hem niet zijn meegevallen.

Kort voor het roeyement van WAGENAAR c.s. gaf De GROOT aan een van zijn trouwste trawanten opdracht de namen te registreren van alle communisten, die aan het verzet hebben deelgenomen. Boze tongen beweren dat hij uit deze verzameling zal putten om zich getuigen à charge contra WAGENAAR c.s. te verschaffen.

Beïnvloeding van de partijleden.

In de door hen bijgewoonde ledenvergaderingen stellen de partijbestuurders het falen van de illegale partijleiding voor als een beproven feit. Al naar de aard van de spreker worden de wandaden van WAGENAAR in feller kleuren afgeschilderd. Zo vertelde het lid van het dagelijksbestuur Piet BAKKER de ledenvergadering van afd. Gouda b.v., dat WAGENAAR in 1944 bewust een Engels bevel om het verzet te verminderen had opgevolgd, zodat meer Duitse troepen, die anders hier te lande nodig geweest zouden zijn, aan het Oostfront konden worden ingezet.

Ook door middel van de partijpers is het partijbestuur bezig de partijleden en aanhangers van de misdadige schuld van de illegale partijleiding (WAGENAAR c.s.) te overtuigen. Als voorbeeld hiervan kunnen o.m. genoemd worden het artikel "Een episode uit de bezettingstijd" in "De Waarheid" van 13 juni en het artikel "Notities over de laatste oorlogsjaren" van Marcus BAKKER in "Politiek en Cultuur" no. 7 van juli 1958.

"Een episode uit de bezettingstijd".

Dit Waarheid-artikel (geschreven door Jaap WOLFF, de particulier secretaris van Paul de GROOT) is een samenweefsel van enkele letterlijk aangehaalde gedeelten uit deel 7 c van het Rapport van de Parlementaire Enquête Commissie met commentaar en conclusies van de schrijver. Deze betoogt, dat WAGENAAR o.a. bewust zijn volle medewerking verleende aan het uitleveren van de Raad van Verzet aan de Britse Intelligence Service hetgeen geschiedde via Jacob van der GAAG, van wie WAGENAAR wist, dat deze een Engels agent was. Ook wordt met nadruk vermeld, dat WAGENAAR het volste vertrouwen stelde in Frans GOEDHART, die reeds jaren voor de oorlog wegens politieke onbetrouwbaarheid uit de CPN geroyeerd was. Verder dat WAGENAAR een niet-communist die "De Oranjekrant" uitgaf, voordroeg om namens de Raad van Verzet deel uit te maken van het college van Vertrouwensmannen.

"Notities over de laatste oorlogsjaren".

Ook Marcus BAKKER maakte bij de samenstelling van dit in het CPN kaderblad "Politiek en Cultuur" verschenen artikel een ruim gebruik van aan het rapport van de Parlementaire Enquête Commissie ontleende gegevens. De "verradelijke rol" van Gerben WAGENAAR in het verzet gedurende de periode 1943-1945 wordt door BAKKER uitvoerig belicht.

In korte trekken komt zijn betoog er op neer, dat WAGENAAR de mede door Paul de GROOT opgerichte gewapende communistische verzetsgroepen heeft uitgeleverd aan een groep burgerlijke lieden, die een verlengstuk van de regering in Londen vormde. Bewust heeft WAGENAAR er aan mede gewerkt de activiteit van deze verzetsgroepen onmogelijk te maken. Daardoor heeft het "Verzet" na 1943 (toen Paul de GROOT was "ondergedoken") eigenlijk niet meer zoveel te betekenen gehad. BAKKER, vraagt zich af hoe iemand als WAGENAAR zich op een dergelijke rol tijdens de oorlog kan beroepen.

BAKKER's bedoeling blijkt duidelijk aan het slot van zijn artikel ,waarin hij zegt:

"Wij willen het voor dit moment bij deze notities laten. Bij een onderzoek naar de illegale positie van sommigen mogen ze o.i. echter beslist niet verwaarloosd worden. En ze zijn, naar we aannemen, voor tal van kameraden, die nog twijfelen aan het nut van een dergelijk onderzoek voldoende aanleiding om op die twijfel terug te komen."

Verdediging van Paul de GROOT.

In juni van dit jaar is op ruime schaal door het partijbestuur een "Informatie-bulletin voor huisbezoekers" verspreid. Doel van dit bulletin was de partijleden door voorlichting in staat te stellen de "door de rechtse groep WAGENAAR c.s. op grote schaal verspreide laster en leugens" te weerleggen. O.m. wordt hierin gezegd:

"De beschuldiging, dat hij (De GROOT) de partij in de steek zou hebben gelaten werd reeds in 1945 op de z.g. juli-conferentie door vrienden van de huidige rechtse groep gelanceerd. Deze zaak is toen in opdracht van het partijbestuur door de kadercommissie onder leiding van Jaap Brandenburg onderzocht. In hun rapport wordt gezegd, dat de beschuldiging afkomstig was van de Shellman en agent van de Britse Inlichtingendienst Jacob van der GAAG.

Deze was met de medewerking van Seyss Inquart naar Londen geweest en met de boodschap teruggekomen dat met P.de GROOT geen verbinding mocht worden opgenomen. Dit deelde hij aan de z.g. illegale leiding mede.

Aan de illegale partijkaders, die herhaaldelijk naar De GROOT informeerden, werd door REUTER, BRANDSEN c.s. medegedeeld, dat hij in het belang van zijn veiligheid afzijdig werd gehouden om hem tot na de oorlog te sparen. In werkelijkheid ontving hij van hen geen enkele steun of bescherming.

Deze zaak zal in het rapport over de illegaliteit dat aan het a.s. congres zal worden voorgelegd, grondig worden behandeld."

Hieruit blijkt dus dat de partijleiding dit rapport mede dienstbaar wil maken aan het schoonwassen van de reputatie van haar algemeen secretaris Paul de GROOT van de beschuldiging dat hij de partij tijdens de bezetting in de steek heeft gelaten.

juli 1958.